

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

в основі судового процесу, зайвий раз підтверджує можливість різної інтерпретації правового сюжету. У суді тексту норми надається більш вузьке значення ніж у нього заклав законодавець, хоча, як зазначалося вище, розширюється його смисл, створюючи лінгвістичне буття права.

Список використаних джерел:

1. Gunnarsson B. L. Functional comprehensibility of Legislative texts: Experiments with Swedish act of Parliament // Ed. By Danet. – Amsterdam, 1989. – P. 32–54.

Ключові слова: текст, правничий текст, мова права, правнича герменевтика, інтерпретація, правова реальність.

Key words: text, legal text, right language, legal hermeneutics, interpretation, legal reality.

ЧУВАКОВА ГАННА МИХАЙЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат юридичних наук, доцент*

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ КАТЕГОРІЙ НОРМА-АНОМАЛІЯ

Аномалії у правовій сфері мають велику кількість проявів [1]. Їх розуміють як різного роду перешкоди у правовому регулюванні суспільних відносин, відхилення від загальної закономірності, від нормального формування і розвитку суспільних відносин, обумовлене різними факторами об'єктивного та суб'єктивного порядку, це об'єктивна реальність, але це реальність, яка є відхиленням від сутнісної лінії у праві, від цілей правової волі, від необхідної послідовності та структури змісту, від закономірних зв'язків між юридичними явищами та процесами, від необхідних форм змісту права. Як об'єктивна реальність, як складова частина діяльності, у процесі якої виробляється та відтворюється право, аномалії мають свої особливі причини існування. Поділимо ці причини на зовнішні та внутрішні [2]. Ця стаття стосується соціальних, тобто однієї із зовнішніх причин. Зовнішні причини аномалій правової сфери діють у сфері поєднання права як особливої цілеспрямованої предметної діяльності з іншими формами соціального буття, які, з одного боку, є сферами, у зв'язках з якими народжуються правові потреби, з іншого боку, можуть створюватися умови, що призводять до появи аномалій. Найбільший вплив тут можуть надавати зміни економічного стану держави, у тому числі фінансові кризи, які спонукають суб'єктів, що мають відповідні важелі, вводити через право особливі умови, що забезпечують збереження їх інтересів на шкоду інтересам інших суб'єктів соціального життя, спотворюючи цим мети права. Навіть у цивілізованому суспільстві при розвитку інститутів демократії нерідкі приклади формування особливих правових

режимів, підтримуючих егоїстичні політичні інтереси тих чи інших соціальних груп і створюють їм привілейоване становище. Складні зовнішні умови, ведення війн, спроби поставити соціальне життя під контроль войовничих релігій, деформовані моральні устої та інші негативні фактори – все це здатне більшою чи меншою мірою впливати на характер правової діяльності та ступінь вираження у ній сутнісної основи права.

Необхідність глибокого всебічного осмислення соціальної реальності з погляду таких її фундаментальних аспектів як норма та аномалія обумовлена насамперед кардинальними трансформаціями, що характеризують сучасний стан культури, політики. Звичайно, сьогодні давно минули часи, коли філософія, звертаючись до людини і суспільства, могла з гордістю заявляти про знання «високої» істини як надійну і єдину підставу справедливого соціального устрою, заставу справжнього людського щастя та загального прогресу. Більш того, саме сьогодні нерідко можна чути голоси, які звинувачують властиву класику та Просвітництво, претензійність та онтологічну оптимістичність. У соціально-гуманітарному знанні в новий час відбулася зміна акцентів: «буття» і «істина» втратили в очах самосвідомості суспільства самоцінність і перспективність, їм на зміну прийшли саме такі категорії як «норма», «структура», «функція» та і т.п. Подана в такій системі координат соціальна дійсність виявилася дуже сприйнятливою до різноманітних конструктивістських проєктів. Однак якщо звернутися до змісту позитивістського тлумачення «норми» та «аномалії», то виникає серйозний сумнів щодо можливості припущення такої наступності. Сучасні різномірні парадигми соціального пізнання, різні методологічні стратегії в основі своєї відштовхуються від критики антропологічного фундаменталізму та визнання факту іномерності людини: не можна об'єктивно виділити якусь апіорну магістраль досвіду, він щоразу народжується як щось принципово нове у променях внутрішнього. У зв'язку з цим категоріям «норма» і аномалія» відводиться роль параметрів, «негідних» уваги класичної соціальної метафізики, не поміченої в любові до технологізму, і в той же час дуже далеких від сучасної філософії, яка якщо і зберігає за собою право бути самостійним словом у культурі, то явно поза симпатіями до сциентистського варіанту свого існування.

У зв'язку з чим виявляється подвійна ситуація: значне місце категорій «норма» та «аномалія» у сучасному соціальному дискурсі, обертається неможливістю їх включення до площини онтологічних побудов як можливого шляху реанімації не лише гуманістичного потенціалу філософії, а й пояснення глибинних причин лякає сьогодні багатьох невизначеністю суспільної еволюції. Питання про те, чи може сучасна людина бути суб'єктом визначення норми свого існування та відхилень від неї – є наразі одним із найважчих як у теоретичному, так і в екзистенційному плані.

Актуальною є симптоматика проблеми відносин норми та аномалії у соціальному розвитку в контексті специфіки української дійсності. Історично склалося, що теоретичні дослідження мають

пряме чи опосередковане ставлення до норми і аномалії як двом фундаментальним аспектам соціальної дійсності з кардинальними змінами у самій парадигмі соціального пізнання. Поступове розкладання її класичного варіанта обернулося не лише критикою раціоналізму, принципів прогресизму та лінійності, а й послідовним розгортанням програми позитивістського дослідження суспільства як органічної системи, що піддається прагматично-інструментальному та прогностичному опрацюванню. Народження самої проблематики норми та аномалії соціального розвитку зобов'язане головним чином метаморфозі онтологічних підстав самооцінки соціальної дійсності, закладеної у класичному інтелектуальному досвіді. Наслідком цього глибинного зрушення стала ситуація «безпідставності» некласичної соціальної філософії, змушеної шукати в особі світоглядний маяк, здатний допомогти у виробленні власної концептуально-методологічної стратегії.

Спільним інтегралом позитивістсько-соціологічного розуміння норми та аномалії є затвердження функціональної природи соціальної норми, що відображає оптимум збалансованого робочого режиму основних громадських інститутів, систем, структур та інших параметрів, порушення яких і є аномалія. Солідний матеріал вивчення різних аспектів норми та аномалії в соціальному, правовому, культурному, моральному вимірах суспільства, їх причин та типові характеристики в українському соціальному контексті, накопичений у вітчизняній соціальній філософії.

Великим евристичним потенціалом у вивченні соціальної норми та аномалії має новітня соціосинергетична парадигма. Аналіз літератури свідчить про низький ступінь філософської концептуалізації та систематизації окремих накопичень у цій галузі правового знання, які дозволили б цілісно уявити норму та аномалію не лише як функціональний/дисфункціональний вимір соціуму, але як специфічну онтологічну грань соціальної реальності, що виходить за рамки її конструктивності. Варто відзначити недосконалість позитивістської парадигми соціального пізнання для вирішення цього питання, а також невиявленість провідних сенсів метаморфози норми та аномалії як універсальної форми антропологічного досвіду.

Здається, стратегічними виступають кілька ключових положень, а саме:

- визнання принципового значення для сучасної соціальної філософії можливості онтологічного проектування. Реанімація такого рівня рефлексії дозволяє долати вузькість багатьох дискурсивних практик, спрямованих на конкретний соціально-історичний досвід, але які залишаються у владі сциєнтизованого конструктивізму, обтяженого безліччю нерозв'язних антиномій;

- проблема сутності та ролі норми та аномалії у соціальному розвитку, що отримала спочатку теоретичний статус саме в рамках позитивістсько-соціологічного та юридичного підходів та у певному культурно-історичному контексті. Тому справжня актуальність та значення соціально-філософського вивчення норми та аномалії

повинні визначатися необхідністю розкриття їх характеристик в онтології соціо-антропологічного досвіду:

– виявлення обмеженості позитивістської нормології та девіантології, а також характерологічних особливостей дискурсивного становлення категорій «норма» і «аномалія», латентних політичних сенсів «медикалізації» парадигми гуманітарного знання.

Для розуміння будь-якої норми необхідно виходити з того, що «зрозуміти природу соціальних норм можна лише на основі загального філософського вчення про міру взагалі й соціальну міру зокрема». Опираючись на це визначення, сучасні дослідники дійшли думки, що дана інтерпретація норми-міри щонайкраще відповідає сучасним філософським вимогам [3].

Список використаних джерел:

1. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.] ; МОНмолодьспорт України, НУ «ОЮА», за ред. Ю. М. Оборотова. – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 168.
2. Чувакова Г. М. Природа аномалій правової сфери. Розвиток сучасного права та держави в юридичній теорії та практиці : матеріали всеукр. круглого столу онлайн, присвяч. 25-річчю Національного Університету «Одеська юридична академія» та 175-річчю Одеської школи права (м. Одеса, 25 листоп. 2022 р.) / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», каф-ра заг. теор. права та держави. – Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. – 139 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/22653>
3. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.] ; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2015. 488 с.

Ключові слова: правова сфера, соціальна сфера, аномалія правової сфери, причини аномалій правової сфери.

Key words: legal sphere, social sphere, anomaly of the legal sphere, reasons of anomalies of the legal sphere.

КОРМИЧ АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат історичних наук, доцент*

ВИТОКИ КОНЦЕПЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО НЕУПРАВЛІННЯ ТА ЇЇ НАУКОВИЙ І ПРАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Пріоритет введення в науковий обіг терміну «неуправління» належить Сьюзен Стрейндж, яка в середині 1990-х років використала його для характеристики феномену глобального рівня, коли ринки переростають національні уряди та руйнують системи управління, засновані

Тіщенко Юлія Валеріївна Елементи міфологічного світогляду у правосвідомості сучасної людини	50
Бальжик Ірена Анатоліївна Захист прав людини під час сучасної війни	54
Рязанов Михайло Юрійович Нормативний та процесуальний аспекти правової спадщини: антропологічний підхід	57
Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна Правова спадщина: щодо питання внутрішньої єдності та зовнішнього вираження	59
Кравченко Сергій Петрович Правовий текст як образ лінгвістичного буття права	63
Чувакова Ганна Михайлівна Соціальні аспекти категорій норма-аномалія	66
Кормич Анатолій Іванович Витоки концепції глобального неуправління та її науковий і практичний потенціал	69
Serebro Mykhailo Technological trends in legal practice	72
Антошина Ірина Володимирівна Інформація і право: діалектика взаємозв'язку	74
Скуріхін Сергій Миколайович Етологічний аналіз ресурсів влади	77
Іванченко Ольга Миколаївна До питання співвідношення легітимності права та правової культури в Україні	80
Дудник Руслана Миколаївна Місце гендерного права у системі права України	84
Іванчук Віра Євстафіївна Моніторинг формування професійної правової культури у майбутніх юристів	86
Ковбасюк Степан Валерійович Інституційний підхід в методології державознавства	88
Войткова Аліса Вікторівна Особливості та шляхи реалізації функції оборони України як морської держави	91
Лук'ячук Ольга Вікторівна Статичний та динамічний підходи в інтерпретації права	94
Одарій Віктор Віталійович Порівняльно-правовий метод у застосуванні права	96
Грезіна Олена Миколаївна Етичні аспекти забезпечення якості освітнього процесу в контексті захисту прав учасників освітнього процесу	99